

دوشنبه‌نوشته‌ها

محمدتقی فهمی | منتقد سینما

مستندسازی نامیدی برآمده از نابلدی؟!

تیت درست است. تعجب نکند، ما

مستندسازان بلد نیستیم. نگارنده در جایگاه کسی که بیشتر از ۱۵ عنوان مستند ساختم‌ام و کارهایم در سطحی نه شاهکار و عالی بلکه در حدی که یکی جایزه ویژه جشنواره برپوین اعصامی را گرفته و یکی دیگر به بخش مسابقه جشنواره فیلم فجر راه یافته و در مسکو مورد اقبال مخاطبان انبوه قرار گرفته یا تعدادی از اول‌تورپوین بخش شده است و... حق دارم تا خودم را جزو مستندسازان بدانم. بنابراین لازم می‌دانم در این روزهایی که سینمای کشور در حال وهوای مستندسازی است، سوزنی به خودمان بزنم. یعنی انتقاد از مدیران و نهاده‌ها و کمبود بودجه و... را بسیار مطرح کرده‌ام و باز هم از ضعف‌های مبتلا به حاکم غفلت نخواهم کرد ولی امروز همزمان با کلید خوردن هفدهمین جشنواره سینماحقیقت در پردیس سینمایی چارسو، با خودمان کار دارم؛ خودمان که دائم از مشکل مالی و فقر اقتصادی سینمای مستند می‌نالیم. بگذارید صریح‌وی بی‌درده‌بگویم، مایل‌ندستیم فیلم مستندی بسازیم که روی پای خودش بایستد و با استقبال مخاطب لازم نباشد دائم منت مدیران و نهاده‌ا را بکشیم و بیشتر وقت‌ما ن را در انتظار ملاقات با مدیران و شوراهای مربوط تلف کنیم. بله بلد نیستیم. این بلدنیودن اصلا ربطی به پیداکردن موضوع و تکنیک ندارد که اتفاقاً در زمینه‌های فنون مستندسازی دست‌کمی از موفق‌ترین کشورها نداریم. در واقع مستندسازی کشورمان همه چیز دارد اعم از تکنر قومی و فولکلور و تنوع آب و هوایی تا استعدادهای بسیار نیروی انسانی در دل جغرافیا و تاریخ پر از فراز و فرود و حتی در زمینه تماشاکر علاقه‌مند به مستند هم دستان پر است. در این مورد آخری، تماشاکر جهانی علاقه‌مند مستند و انواع رسانه‌های مصرف‌کننده به وفور وجود دارد که در صورت تولید و ارائه مستندهای خوب، از هر نظر به خودکفایی در اقتصاد خواهیم رسید.
بله مستند خوب، همه آنچه‌تا این‌جا نوشتیم برای همین بود که برسیم به مستندهای خوبی که باعث رونق اقتصاد سینما و خصوصاً در بخش بین‌الملل و بازار جهانی خواهد شد. واقعا مایل‌ندستیم مستندی بسازیم که حال تماشاکر را خوب کند. قریب به اکثریت مستندهای ما حال مخاطبان را خوب نمی‌کند. هیچ تماشاکری حاضر نیست بابت کاری که حالش را خوب نمی‌کند پولی بپردازد. چه‌جوری؟ با امیدآفرینی. بهتر است ابتدا نقلی از محمد حمیدی مقدم، مدیرعامل مرکز گسترش داشته باشیم؛ کسی که با اشراف کامل و تحقیقی در فضای مستندسازی داخل و خارج، صاحب صلاحیت‌ترین فرد در زمینه کارشناسی حوزه اقتصاد سینمای مستند است. ایشان در نشست با رسانه‌ها، ضمن تأکید بر این‌که باید بخش اقتصاد سینمای مستند راه بیفتد، گفت: «فیلم‌های شما را به دلیل ناامید بودن‌شان نمی‌توانیم برای مخاطبان بخش کنیم و آنها را نخیریداند.» دقیقاً مشکل سینمای مستند همین غلبه ناامیدی بر تاروپود اثر است. فیلم امیدوار ساختن آیا به مفهوم این است که نباید نقد اجتماعی یا سیاسی کرد؟ اصلا. هیچ تماشاکری پای مستند نمی‌نشیند تا تصاویر و آمار ژورنالیستی تلخ ببیند. تماشاگر، مستندی می‌خواهد تا عبور از بحران‌ها و تلخی‌ها را با آن تجربه کند. فیلمساز ما وقتی به سراغ مثناسیل گلستان می‌رود تانی می‌تواند تصاویر سیل و خرابی و داد و فریاد و گفت‌وگوی مسئولان و... را به خورد تماشاگر می‌آهد؛ تماشاگری که همه آنها را در اخبار دیده و به‌راحتی می‌تواند با یک جست‌وجو، آمار خرابی‌ها و کشته‌ها را به‌دست آورد. مخاطب می‌خواهد بداند بازماندگان سیل چگونه با آن بحران کنار آمدند، چطوری فاجعه را تحمل کردند، با چه حال و هوایی از سوگاری‌ها گذشتند و... دقت کردید حال‌دار این روایت هم فاجعه وجود دارد، هم تلخی و گریه هست اما مادر چنین ساخت و پرداختی، امید حرف اول را می‌زند. شش روز پیش روز تعدادی از بهترین‌های مستندسازی کشورمان و تعدادی از جهان، در چارچوب جشنواره سینماحقیقت به نمایش درمی‌آید. بروید ببینید و مطلب هفته آینده را که به مصادیق همین رویکرد از میان فیلم‌ها خواهم پرداخت، دنبال کنید.

فراز و فرودهای زندگی هنری سیدحسن حسینی، شاعر معاصر در «مشت در نمای درشت» به نمایش درمی‌آید. مستند سینمایی مشت درنمای درشت به کارگردانی و تهیه‌کنندگی محمد صالح حجت الاسلامی و محصولی از مرکز هنری رسانه‌ای سلوک، در بخش نمایش ویژه هفدهمین جشنواره بین‌المللی «سینماحقیقت» اکران خواهد شد. این فیلم مستند در اولین روز از جشنواره سینماحقیقت دوشنبه ۲۷ آذر ماه ساعت ۲۲ در سالن ۴ پردیس سینمایی چارسو روی پرده می‌رود. همزمان

زندگی سیدحسن حسینی در نمای درشت

زنگ هفدهمین جشنواره مسابقه سینمای مستند امروز به صدا درمی‌آید

آغاز صیافت حقیقت

نمایش ویژه

جشنواره امسال سینماحقیقت به جز بخش رقابتی، ۸ مستند را هم در قالب نمایش ویژه، اکران می‌کند. فهرست مستندهای «نمایش ویژه» هفدهمین جشنواره بین‌المللی فیلم مستند ایران «سینماحقیقت» به این شرح است: پندار به کارگردانی علی نیک‌بخت، تذکره به کارگردانی حامد سعادت، دختران یاد به کارگردانی سپیده سپهی، در گرو عشق به کارگردانی مینا قاسمی زواره، طلا در مه به کارگردانی محسن جعفری‌راد، فرزند لیش به کارگردانی مصطفی فرد، محرمانه– دوحه به کارگردانی محمدحسن یادگاری، مشت در نمای درشت به کارگردانی محمد صالح حجت‌الاسلامی.

پرتره اسدآبادی

یکی از مستندهای خوب نیمه‌بلند در هفدهمین جشنواره سینماحقیقت، «جمال‌الدین» به کارگردانی امیر روشینی است که به شخصیت سیدجمال‌الدین اسدآبادی می‌پردازد. امیر روشینی درباره شکل‌گیری ایده این مستند بیان کرد: سوژه فیلم جمال‌الدین از دل یک طرح دیگر که درباره تاریخ مطبوعات انجام می‌دادم، پیدا شد و وقتی با شخصیت جمال‌الدین مواجه شدم به‌کل توجهم روی قصه سیدجمال‌الدین اسدآبادی رفت. او درباره پروسه تولید این مستند توضیح داد: فیلم مستند جمال‌الدین به دو بخش تقسیم می‌شود که یک بخش آن آرشیوی و بخش دیگری از آن بازسازی بود. به طبع دو سمت ماجرا سخت بود. در بحث آرشیوی تمام تلاش من این بود تا نسبت به فیلم‌های آرشیوی که تا الان ساخته شده، چند قدم موفق‌تر عمل کنم و حساسیتم روی میزان راش جدید و کیفیت راش زیاد بود. به همین دلیل کار ما سخت‌تر اما موفقیت‌آمیز شده بود. روشنی افزود: از سوزی دیگر چند فقره عکس از سیدجمال که از روی کاغذ اسکن شده، موجود بود و این خودش ما را وارد چالش‌ی کرد تا بازسازی به کمک آرشیویباید و جای خالی‌راش‌های ناشسته را پر کند، حالا ما باید با یک پروداکشن قوی چه به لحاظ فنی و چه به لحاظ مالی، وارد بازسازی می‌شدیم. اولین جایی که به عنوان کارگردان روی آن حساس بودم، بحث گریم و بعد صحنه بود. خب این دو مورد بخش اعظمی از هزینه‌های تولید ما را

برش

رونمایی از پوستر ۲ فیلم

خانواده خلج و چه کسی پییر مرا جابه‌جا کرد؟ دو مستندی هستند که به تازگی از پوستر آنها رونمایی شد. طراحی پوستر خانواده خلج به کارگردانی مشترک مریم الهامیان و مصطفی حاجی قاسمی را حمیدرضا بیدقی به‌عهده داشته که پیشتر طراحی پوستر جشنواره هفدهم سینماحقیقت را انجام داد. آن‌طور که از شنیده‌ها حاکی است، خانواده خلج یکی از بهترین فیلم‌های این دوره سینماحقیقت و از شانس‌های دریافت جایزه است. خانواده خلج اواخر دهه ۷۰ با رویای احداث یک واحد مرغداری از تهران راهی گلیپاگان می‌شوند، آنها با شور اشتیاق مرغداری‌شان را راه‌اندازی می‌کنند اما مشکلات زیادی سد راه‌شان می‌شود که بنیان خانواده را تهدید می‌کند. تولید این فیلم مستند چهار سال زمان برده و در شهرهای اصفهان، گلیپاگان، رودهن و تهران فیلمبرداری شده است. مستند خانواده خلج به‌صورت مشترک توسط مرکز گسترش سینمای مستند، تجربی، پویانمایی و اتاق بازرگانی تهران تولید شده است. پوستر «چه کسی پییر مرا جابه‌جا کرد؟» را هم عزت‌ا... پروازه طراحی کرده است. پروازه به جز این، نویسندگی، کارگردانی و تهیه‌کنندگی این فیلم را هم به‌عهده داشت. این مستند نیمه بلند درباره چالش‌های صاحب یک کارگاه سنتی تولید پییر فرمز هلندی است.

باولین اکران مشت در نمای درشت در جشنواره سینماحقیقت، پوستر رسمی این فیلم مستند با طراحی وهب رامزی و لوگوی فیلم با طراحی محمد اسفندیاری منتشر شد. مشت در نمای درشت نمایی سینمایی از فراز و فرودهای زندگی هنری و حرفه‌ای شاعری برجسته است که از زبان خود، خانواده، دوستان و همکارانش روایت می‌شود. در این فیلم مستند درباره ابعاد هنری و فعالیت‌های زنده‌ای سیدحسن حسینی مصاحبه شده است که اسامی مصاحبه‌شوندگان به ترتیب حروف الفبا

عبارتند از اسماعیل امینی، پرویز بیگی حبیب‌آبادی، محمد رضا ترکی، زهیر توکلی، سیدحسین حسینی، سیدحامد حسینی، مرتضی سرهنگی، هادی سعیدی کیاسری، حسن صیادی، محمدصادق صیادی، محمد عزیزی، حسین قلعه‌قوند، شهرام گیل‌آبادی، جواد محقق، یوسفعلی میرشاکاک، سیدحامد نادمی و سعید یوسف‌نیا. در مشت در نمای درشت بهروز رضی به عنوان گوینده متن و حمد نوروزی فرسنگی به عنوان بازیگر حضور دارند.

برش

رقابت جهانی در ایران

گرچه بخش مسابقه ملی همیشه بیشترین توجهات را در جشنواره سینماحقیقت به خود جلب می‌کند اما بخش بین‌الملل این رویداد هم غافلگیری‌های خوبی برای مخاطبان دارد و باعث آشنایی هرچه بیشتر و بهتر تماشاگران و مستندسازان داخلی با فرهنگ مردم مناطق مختلف دنیا می‌شود. هفدهمین دوره سینماحقیقت در این سری هم مستندهایی از جهان را به نمایش می‌گذارد که تنوع موضوعی و اقلیمی در آنها برجسته است. به جز ۱۵ مستند کوتاه و هشت مستند نیمه بلند، ۱۵امستند بلند بخش بین‌الملل از این قرار است: تمام‌ما از ستارگانیم (سوئد)، نخ طلایی (هند)، بوستنی و هرزگوین، هلند، نروژ، انگلیس)، زندان مرکزی ولادیمیر (روسیه)، تصرف فراموش شده: جیم کرو به هائیتی می‌رود (آمریکا)، صدای پهنه یخی (قزاقستان)، سه جرقه (مکزیک و آلبانی)، برای دیدن پلنگ برقی (روسیه)، Guapo y (آرژانتین، پاراگوئه)، در رکاب حضرت عشق (آمریکا)، مکان‌های روح (قطر)، من به امواج می‌خندم (مکزیک)، اتاق عشق (مقدونیه شمالی، ۱۳ اقامف (لبنان، آمریکا)، ماجرای سیاستین بلین: ریبناند (بلژیک)، زرمزه درون (آمریکا).

علامه طباطبایی در این کارگاه بیان خواهد کرد. نایب‌رئیس انجمن تهیه‌کنندگان سینمای مستند درباره سرفصل‌های کارگاه آموزشی «سینمای مستند در قاب حقوق ایران» عنوان کرد: در این کارگاه بنا به نیاز تهیه‌کنندگان و کارگردانان سینمای مستند، در ابتدا حدود حقوق هنری در قانون اساسی مطرح می‌شود سپس مجوزهایی که برای مستندسازی وجود دارد و جرایمی که برای یک مستندساز قرار داده شده است، مطرح می‌شود و در نهایت بحث مالکیت فکری در سینمای مستند مورد مذاکره قرار خواهد گرفت.

تقدیر از یک مستندساز شهری

یکی از مستندسازانی که در این دوره سینماحقیقت تقدیر می‌شوند، مهرداد زاهدیان است. این فیلمساز همواره به ساخت مستند براساس فضای شهری علاقه دارد و با پژوهش‌های دقیق و متفاوت، المان‌های شهری مانند میدان‌ها یا خیابان‌ها را در آثارش به نمایش می‌گذارد. مهرداد زاهدیان معتقد است اگر سینمای قصه‌گوی ما اعتباری دارد، این اعتبار را مدیون سینمای مستند است، به این دلیل که همه این قصه‌ها از یک میل مستندگونه یا توجه به مستند ناشی شده و شکل‌گرفته است. او سینمای مستند ایران را الهام‌بخش دیگر ژانرهای سینمایی می‌داند و به‌طور جدی معتقد است که مسیر حرکت برای سینمای ایران سال‌هاست که گشوده شده است. یکی از معروف‌ترین مستندهایی که زاهدیان در این سال‌ها ساخته، مستند «میدان بی‌حصار» است؛ مستندی درباره میدان امام خمینی که در دومین دوره جشنواره بین‌المللی سینماحقیقت همه جایزه‌ها را تصاحب کرد و موفق به دریافت پنج تندیس طلایی شد. او در این جشنواره تندیس طلایی بخش‌های بهترین مستند کوتاه، بهترین پژوهشگر، بهترین نگارش گفتار متن، بهترین فیلم از نگاه تماشاگران و تندیس هیات داور۱ انجمن مستقدان و نویسندگان سینما را به خانه برد و یکی از درخشان‌ترین نتایج را در ادوار جشنواره بین‌المللی فیلم مستند ایران به‌دست آورد. اما همه دستاوردهای زاهدیان در نویسندگی و کارگردانی فیلم مستند نبوده است: زاهدیان به‌عنوان یک طراح صحنه حرفه‌ای هم در سینمای ایران شناخته می‌شود و یکی از ویژگی‌هایش این است که توانست سال ۱۳۸۵ برای فیلم میانی شهر خاموش به کارگردانی امیرشهاب رضویان در بیست‌وپنجمین دوره جشنواره فیلم فجر در بخش سودای سیمرغ جایزه سیمرغ بلورین بهترین طراحی صحنه و لباس نامزد دریافت جایزه شود. حلقه‌های گمشده، میدان نقش جهان، مسیح در جلفا، پاسارگاد، نقش رستم، تخت جمشید، خطرات روی شیشه، ارگ بم، آسمان باران و سپیده ازجمله مستندهای مهرداد زاهدیان است.

اکران

آثار سینماحقیقت را نیم‌بها ببینید

آثار به نمایش درآمده در هفدهمین جشنواره بین‌المللی سینماحقیقت در موزه سینما برای اعضای باشگاه مخاطبان موزه به صورت نیم‌بها ارائه خواهد شد. براساس هماهنگی‌های صورت گرفته با ستاد برگزاری جشنواره سینماحقیقت سالن سینما توتوگراف موزه سینما به‌صورت ویژه به‌عنوان یکی از سینماهای میزبان هفدهمین جشنواره فیلم‌های مستند (سینماحقیقت) مشخص شده است. عموم علاقه‌مندان و مخاطبان موزه سینما می‌توانند براساس جدول نمایش، بلیت فیلم‌های این جشنواره را تهیه کنند و به تماشای اثر منتخب خود بنشینند. همچنین با تمهیدات صورت گرفته اعضای باشگاه مخاطبان موزه سینما با تخفیف ۵۰ درصد می‌توانند بلیت‌های خود را خریداری کنند. کد تخفیف در پل کارتبری اعضای باشگاه قابل روبرت است و در زمان خرید بلیت از سامانه سینماپتیک با درج این کد می‌توانند از این تخفیف برخوردار شوند. هفدهمین جشنواره سینماحقیقت از امروز آذر آغاز می‌شود و تا دوم دی میزبان علاقه‌مندان به سینمای مستند خواهد بود.

نمای نزدیک

۸ مستند از سینمای استراتژیک

با اعلام آثار ارائه یافته به هفدهمین جشنواره سینماحقیقت، سازمان هنری رسانه‌ای اوج با هشت فیلم در بخش‌های مختلف این دوره حضور دارد. «آقای خاص» به کارگردانی سجاد ترابی با موضوع زندگی حرفه‌ای محمد بنا، «آخرین خداحافظی» به کارگردانی احسان صیوری با موضوع حسرت یک مادر شهید در بدرفه فرزندش به جبهه، «آذآریادگان» به کارگردانی حامد کله‌جایی، مستندی پژوهشی درباره تاریخ معاصر با موضوع تمامیت ارضی ایران، «اسلحه مادری» به کارگردانی سیده زهرا موسوی داستان زنی شجاع است که در هنگامه مبارزه همسر و فرزند شهیدش با اشرا مسلح، از خانه و روستا خود دفاع می‌کند، «آخرین رنگی زمانه» به کارگردانی مهرداد خاکی درباره زندگی پهلوان حسن رزاز و تاریخ ورزش پهلوانی در ایران، «گرگوهستان» به کارگردانی امیرحسین اوسوندروایتی از فرازونشیب زندگی عشایر چهار محال وختیاری، «همسفر» به کارگردانی محمدحسین حیدری نگاهی به زندگی جهادی حاج عبدا... والی و نقش او در راه‌اندازی اردوهای جهادی در کشور و «می‌مات» به کارگردانی محمدعلی رخشانی داستان مبارزه زنی بلوچ به نام گل‌بی‌بی است که با استعمارگران انگلیسی در خلال جنگ جهانی اول مبارزه می‌کند، آثاری است که از سازمان اوج در جشنواره هفدهم سینما حقیقت به نمایش در می‌آید.

«داستان بارانی» یک مرد

فیلم مستند «داستان بارانی» به نویسندگی و کارگردانی حسین نژاد موسوی و تهیه‌کنندگی مجتبی احسانی و هاشم مسعودی امروز دوشنبه ۲۷ آذر ماه همزمان با اولین روز از هفدهمین جشنواره بین‌المللی سینماحقیقت در پردیس سینمایی چارسو رونمایی می‌شود. این مستند که در بخش شهید آوینی جشنواره بین‌المللی سینماحقیقت حضور دارد، درباره مردی است که زندگی‌اش را از راه مافاکتری می‌گذراند اما سانسابل در گذشته او، باعث شده‌است در شرایط روحی و جسمی حادی قرار بگیرد. وی تصمیم می‌گیرد قبل از مداوای خود براساس قول و قرار۱ که با دوست قدیمی‌اش دارد، برای دیدن او به سفری هزار کیلومتری برود. این مستند محصول مشترک حوزه هنری استان خراسان رضوی و مرکز مستند سوره است.

کارگردان اسکن کنید